

Lodovico Guicciardini, *Beschrijvingen van de hele Nederlanden, ook genoemd Nederduitsland, Nederlandstalige uitgave uit 1612*

P 305 – 307

De vier voornaamste havens van Vlaanderen

De beschrijving van Sluis

Sluis is een zeestad, gelegen op drie mijlen van Brugge en op vijf mijlen van Middelburg in Zeeland. Het was eertijds een goede en rijke stad, maar door oorlogen en onenigheid met de Bruggelingen heeft ze haar macht en sterkte verloren. Ze is uiteindelijk aan Brugge onderdanig geworden als gevolg van de koop tussen de landsheer en de Bruggelingen, die Sluis nu opbouwen en bevoordelen, want zij heeft een van de mooiste en zekerste havens van heel Europa. Er kunnen wel vijfhonderd zeeschepen gemakkelijk binnenvaren en liggen. Het is een sterke stad met dubbele grachten. Ze heeft een kasteel

P 306

dat afgescheiden ligt van de stad. Vroeger was het ermee verbonden door middel van veel huizen die nadien afgebroken zijn. De stad behoort nu nog toe aan de koning, die hier een kapitein met soldaten in garnizoen houdt. In dit slot zijn de hertog van Bouillon, gevangengenomen te Hesdin, en daarna de admiraal van Frankrijk, gevangengenomen te Sint-Quentin, een tijdje opgesloten geweest.

Bijvoegsel

[Sluis is een machtige stad, vroeger bewoond door diegenen die Caesar 'Levacos' noemt. Ze leverde veel scheepslui, ook ten tijde van oorlog. Die laatsten werden door de Zeeuwen zo gevreesd dat ze op hun dijken versterkingen bouwden om hen met geschut af te weren. De koopvaarders uit oost en west die naar Zierikzee voeren, moesten via het Veergat om het Zwin en Sluis te vermijden. Deze stad werd in het jaar 1311 nog Lamminsvliet genoemd. Ze was een erfdeel van de graven van Nemours dat voortkwam van Gwijde, de graaf van Vlaanderen¹. Maar Filips de Stoute heeft de stad naar zich toe getrokken door ze te ruilen voor Béthune met de voornoemde graaf en haar met een stenen muur versterkt.

1 Het gebied werd door Gwijde van Dampierre geschonken aan zijn zoon Jan van Namen. L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612 Beschrijving van Sluis p. 305-307

Toen hij in het jaar 1405 met zestig anderen heen en weer voer voor de stad , werd de admiraal van Engeland, die Cadzand geplunderd had, vanuit de stad met een pijl doodgeschoten. In het jaar 1435 hebben de inwoners van Sluis Vlissingen (toen nog een open plaats) geplunderd en de vissers meegenomen naar Sluis. Ze hebben ook de Hollandse kustdorpen bestookt. Maar de inwoners van Wijk aan Zee hebben zich verweerd toen hun dorp in brand werd gestoken en hebben enkele soldaten neergehaald.

Deze stad werd vermaard door de haven van Zuinus² (Zwin), of zoals men zei de 'zuiderhaven', die ook de 'Vlaamse haven' werd genoemd. In oktober van het jaar 1468 lagen 150 koopvaardijsschepen in de haven. Ook in die haven en in de andere havens daaromtrent heeft Karel VI, koning van Frankrijk, een armada van 1400 schepen toegerust voor een aanval op Engeland, zonder echter iets uit te richten. Deze haven werd versterkt met twee kastelen tegen de Engelsen. In het grootste kasteel hield de koning van Frankrijk voortdurend een garnizoen. Het werd in het jaar 1385 gebouwd in opdracht van Filips de Stoute, koning van Frankrijk, om de Bruggelingen in bedwang te houden. Het kleinste werd gebouwd op kosten van het volk ten tijde van Jan³, zoon van Filips, op bevel van koning Karel V om Brugge te verdedigen.

De koophandel kwam tot stilstand toen veertig oosterlingen onthoofdwerden in een oproer van de burgers in het jaar 1436. Toen zij samenspanden tegen Brugge werd de stad door de Bruggelingen overrompeld, geplunderd en in brand gestoken. Maar naderhand is de stad door de Bruggelingen heropgebouwd, nadat zij dezelfde stad gekocht hadden die hen zo dikwijls schade had berokkend. In het jaar 1412 brandde haar kerk uit door een bliksem. Vanuit Sluis vertrok jonker Frans van Brederode naar Rotterdam door een diepte die eerder onbevaren was, die naar hem werd vernoemd: 'Jonker Fransgat'. De inwoners van Sluis veroorzaakten zoveel moeilijkheden in Holland en Zeeland, dat ze van de vredesonderhandelingen tussen de koning van Frankrijk en Vlaanderen uitgesloten werden. Zij maakten alle wegen onveilig, zodat men in konvoien moest varen, en veroorzaakten een dure periode in het land. Hun kapitein wou Goeree innemen om Holland nog meer te kwellen. Maar de bewoners doorstaken de dijk zodat zij er niet door konden komen.

² Zwin.

³ Jan zonder Vrees.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Sluis p. 305-307

Schermutselingen rond Sluis

Om deze en andere redenen deed Maximiliaan Sluis belegeren met honderd schepen in de hooimaand van 1492 . Ook de Engelsen kwamen met oorlogsschepen de stad beschieten, zodat ze ten laatste op tien oktober de stad onder eerlijke voorwaarden overgaven. Daarna is in de stad een sterfte uitgebroken waardoor meer dan 24.000 mensen stierven. Tijdens de laatste troebelen was de stad Sluis als een sleutel van Vlaanderen voor Zeeland, en daardoor zeer goed bezet met het garnizoen. Ze ligt ook zeer gunstig aan het water. Ten slotte is Sluis ook door de prins van Parma met groot geweld belegerd geweest. Hij ondervond er grote weerstand, zodat hij het nodig vond de stad te beschieten en te ondermijnen. Nadat hij er wel 16.000 projectielen op afgeschoten had en de stad bijna helemaal vernield was, werd een akkoord gesloten met de prins. Op 26 mei 1603 is de strijd uitgevochten te water. Acht galeien en vier fregatten vanuit Sluis, onder bevel van Federico Spinola, vochten tegen de Zeeuwse schepen die voor Sluis lagen te wachten. De Zeeuwse vloot bestond uit bevelhebber Joost de Moor, vice-admiraal van Zeeland, met zijn smakzeilschip⁴, kapitein Logier Pieterssen met zijn razeilschip, de Hollandse Zwarte Galei, en de Zeeuwse galei⁵ en nog een schip met razeil. Don Federico Spinola kwam 's morgens vroeg voor dageraad, met de wind uit het oosten, met zijn galeien uit het Sluisse gat⁶. Hij roeide wat westwaarts tussen de banken en het land en van daar oostwaarts van het voornoemde gat. Toen ze zagen dat Spinola met zijn galeien kon uitbreken, kwamen de Zeeuwse schepen onder zeil en laveerden met hun twee galeien tegen de wind in oostwaarts. De galeien van Spinola hadden de oostenwind en de zon in hun voordeel. Ze konden dwars door de Zeelanders noordwaarts wegvaren. Nadat ze zich in twee verdeeld hadden, hebben ze zeer furieus roepend en in goede slagorde de Zeeuwse schepen aangevallen. Daar is zeer dapper gevochten. Maar Spinola's galeien vreesden dat de Zeeuwse schepen ontzet zouden kunnen worden als die strijd nog langer duurde. Toen ze zagen dat zij grote schade geleden hadden, en geen overwinning konden behalen, roeiden ze in grote wanorde weg naar het Sluisse gat. Bevelhebber Federico Spinola kwam om het leven in die strijd met nog ongeveer 800 anderen en zeer veel gekwetsten. Onder de Zeelanders zijn er 36 doden gevonden en zo'n 60 gekwetsten.

⁴ Een smakzeil of sprietzeil is een vierhoekig grootzeil waarvan de achterbovenhoek, de nok, door een diagonaal rondhout, de spriet, uitgehouden wordt.

⁵ Flesse.

⁶ Zwin.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Sluis p. 305-307

In het jaar 1604 kwam prins Maurits aan op het eiland Cadzand en nam er in twee dagen tijd alle forten in, net zoals de Coxyschans, de Cathelijneschans, de redoute Sint-Philip, IJsendijke en de steden Aardenburg en Middelburg in Vlaanderen. Hij sloeg zijn legerkamp op voor Sluis, liet de haven innemen en het leger schansen, deed loopgraven en bruggen aanleggen, en veroverde het ene kwartier na het andere. Hij liet ook batterijen klaarmaken om de stad te beschieten. Om die te bestormen van over de haven liet hij een wonderlijke brug bouwen die in het midden overdekt en musketvuur vrij was.

P 307

Maar toen hij van overlopers uit de stad dagelijks vernam dat er hongersnood heerste in de stad, besliste hij om ze uit te hongeren. Daarmee gaf hij markies Spinola⁷ de kans om naar Oostende te vertrekken, tot opluchting van de zijnen. De hongersnood nam zo toe in Sluis, dat zij de slaven⁸ niet konden voeden, maar gedwongen werden ze toe te laten hun eigen kost te zoeken in de buurt op het verdrongen land. Daar groeven en plukten ze een kruid dat daar veel groeit, soutenelle genoemd. Bij de overgave hadden ze al dagenlang geen brood gegeten. De belegerden maakten hun nood bekend met vuurtekens 's nachts. Generaal Spinola (die voor Oostende lag) kreeg van de aartshertog de opdracht om Sluis te bevrijden en daarvoor meer krijgsvolk van alle kanten te verzamelen. Daarom trokken bevelhebber Spinola en graaf Trivultio met een bekwaam en competent leger op. Dit was zeer tegen zijn zin en met geringe hoop om zijn opdracht te kunnen volbrengen. Hij liet nochtans het leger voor Oostende voldoende sterk bezet en voorzien van alles. Spinola probeerde op verschillende plaatsen door te breken en de stad te bevrijden maar werd steeds weer afgeweerd, niet zonder grote nederlagen van zijn volk. De inwoners van Sluis vernamen dit op 18 augustus en begonnen een goede overeenkomst te onderhandelen⁹ om tot een wapenstilstand te komen tot zij het advies van de aartshertog zouden ontvangen. Dit werd afgewezen en daarom hebben ze 's anderendaags een overeenkomst gesloten en de stad onder redelijke voorwaarden overgegeven.]

⁷ Ambrogio Spinola.

⁸ Galeislaven.

⁹ Met prins Maurits.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Sluis p. 305-307

Recht tegenover Sluis ligt het eilandje Cadzand met een dorp met dezelfde naam. Dit eiland was vroeger veel groter, met een stad en veel mooie en rijke dorpen. Daar hebben op verschillende momenten in de geschiedenis veel zeeslagen plaatsgevonden. De vijanden van de Vlamingen, zoals de Engelsen, Hollanders en anderen, legden daar meestal aan in de haven. Maar de zeestorm met vloed en eb heeft meer dan de helft van dit eiland vernield. Op Cadzand is de zeer geleerde Georgius Cassander geboren, die veel tegen de wederdopers en de Calvinisten heeft geschreven,. Dit is de plaats waarvoor de grote Italiaanse dichter Dante in de hel waarschuwt. Maar hij noemt de plek onterecht Guizzante (mogelijk door een fout van de boekdrukker) . Daar worden nog op de dag van heden zonder ophouden grote dijken en dammen gebouwd. Want door de gesteldheid en de diepte van de bodem heeft de vloed hier en verder naar Brugge zeer grote kracht, vooral bij noordwestenwind.

De eigen verzen van Dante zijn:

*Hora cen' porta l'un' de duri margini,
Et il fumo del ruscel' di sopra aduggia,
Si che dal fuoco salva l'acqua, & gl' argini,*

*Quali i Fiaminghi fra Guizzante, & Bruggia,
Temendo il fiotto, che ver' lor' s'auventa,
Fannoli schermi accioche l' Mar' si fuggia.*